

Tomková proti Slovensku, rozsudek ze dne 13. 7. 2004

Stěžovatel: Tomková

Žalovaný stát: Slovensko

Číslo stížnosti: 51646/99

Datum: 13.07.2004

Článek Úmluvy: čl. 29

čl. 34

čl. 35

čl. 41

čl. 44

čl. 6

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: občanskoprávní řízení, spravedlivé zadostiučinění, spravedlivý proces

Významnost: 3

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

ČTVRTÁ SEKCE

13. července 2004

VĚC TOMKOVÁ

(Rozsudek ve věci Tomková v. Slovensko)

Evropský soud pro lidská práva - Čtvrtá sekce (dále jen „Soud“), zasedající jako senát, který tvořili Sir Nicolas Bratza, předseda, V. Strážnická, J. Casadevall, R. Maraste, L. Garlicki, E. Fura-Sandströmová, L. Mijovićová, soudci, a dále M. O'Boyle, tajemník sekce, na neveřejném jednání dne 22. června 2004, vynesl uvedeného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Případu předcházela stížnost (č. 51646/99) proti Slovenské republice předložená Soudu podle článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) slovenskou občankou Marcelou Tomkovou (dále jen „stěžovatelka“) dne 3. února 1999.
2. Slovenská vláda (dále jen „Vláda“) byla zastoupena svým zástupcem P. Vršanským, jehož nahradil 1. dubna 2003 P. Kresák.
3. Dne 1. října 2002 prohlásil Soud stížnost za částečně přípustnou a rozhodl postoupit stížnost ohledně délky řízení Vládě. Podle článku 29 § 3 Úmluvy Soud rozhodl posoudit meritum

stížnosti ve stejné době jako její přípustnost.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Stěžovatelka se narodila v roce 1945 a žije v Trebišově.
3. Stěžovatelka byla zaměstnána na Báňské fakultě Vysokého učení technického v Košicích. Dne 29. března 1993 obdržela výpověď z pracovního poměru, jelikož se v důsledku reorganizace stalo její místo nadbytečným.
4. Dne 24. dubna 1993 napadla stěžovatelka výpověď u Okresního soudu Košice I.
5. Dne 28. července 1993 zaslal okresní soud kopii žaloby žalované straně - zaměstnavateli stěžovatelky - a vyzval ji, aby své stanovisko sdělila do deseti dnů. Žalovaná strana tak učinila 3. srpna 1993.
6. Dne 3. září 1993 požádal okresní soud žalovanou stranu, aby předložila listinné důkazy do sedmi dnů. Žalovaná strana odpověděla 10. září 1993.
7. Dne 20. října 1993 požádal okresní soud žalovanou stranu, aby předložila další listinné důkazy do pěti dnů.
8. Dne 25. října 1993 informovala žalovaná strana okresní soud, že stěžovatelčina žaloba je totožná s jinou žalobou před tímž soudem, a navrhla, aby obě žaloby byly spojeny. Dne 2. listopadu žalovaná strana odpověděla na žádost okresního soudu ze dne 20. října 1993.
9. Dne 31. ledna 1994 předseda okresního soudu přidělil případ jinému senátu tohoto soudu.
10. Jednání nařízené na 12. ledna 1995 muselo být odročeno, protože stěžovatelka se nedostavila. Nové jednání bylo nařízeno na 2. února 1995.
11. Dne 2. února 1995 se před okresním soudem konalo jednání, při němž soud vyslechl strany. Jednání bylo odročeno na 23. března 1995. Strany byly vyzvány, aby předložily listinné důkazy, a okresní soud rozhodl předvolat svědky.
12. Dne 9. února 1995 rozšířila stěžovatelka rozsah své žaloby tak, že rovněž požádala o náhradu mzdy, o niž přišla v důsledku své výpovědi.
13. Dne 22. března 1995 žalovaná strana požádala, aby jednání nařízené na následující den bylo odročeno, protože dva svědci, kteří byli předvoláni a kteří jsou jejími zaměstnanci, se jej nemohou zúčastnit. Jednání nařízené na 23. března 1995 bylo v důsledku toho odročeno sine die.
14. Dne 8. června 1995 se u okresního soudu konalo další jednání, při němž byly vyslechnuty strany a jeden svědek. Další svědek, který se omluvil pro nemožnost se zúčastnit, se nedostavil. Jednání bylo odročeno na 28. září 1995 za účelem vyslechnutí tohoto svědka.
15. Dne 28. září 1995 se konalo další jednání, při němž okresní soud vyslechl výše uvedeného svědka. Jednání bylo odročeno na 23. listopadu 1995, aby žalovaná strana mohla předložit další listinné důkazy.
16. Dne 23. listopadu 1995 se u okresního soudu konalo další jednání, jehož se stěžovatelka nezúčastnila. Po tomto jednání, téhož dne, okresní soud žalobu zamítl. Soud konstatoval, že procesní i hmotně právní podmínky pro výpověď byly v případě stěžovatelky splněny. Rozsudek byl doručen žalované straně 12. ledna a stěžovatelce 13. ledna 1996.
17. Dne 19. ledna 1996 podala stěžovatelka odvolání. Důvody pro odvolání předložila 13. února 1996. Stěžovatelka napadla rozsudek okresního soudu s odůvodněním, že se opírá o závěry, které podle ní nejsou podloženy předloženými důkazy. Pro případ, že by odvolací soud rozsudek okresního soudu potvrdil, stěžovatelka požadovala, aby jí bylo dovoleno podat dovolání.
18. Dne 26. února 1996 vyzval okresní soud žalovanou stranu, aby předložila své připomínky k odvolání. Žalovaná strana odpověděla 11. března 1996.
19. Dne 12. března 1996 předložila stěžovatelka další důvody pro své odvolání. V podstatě napadla rozsudek okresního soudu z toho důvodu, že podle jejího názoru neexistuje dostatek důkazů

pro to, že její výpověď byla v souladu s příslušným zákonem.

20. Dne 2. dubna 1996 postoupil okresní soud spis Krajskému soudu v Košicích k rozhodnutí o odvolání.
21. Dopisem ze dne 23. května 1997 požádala stěžovatelka krajský soud, aby případ urychleně vyřel.
22. Dne 30. října 1997 se u krajského soudu konalo jednání o odvolání, při němž byly vyslechnuty strany. Jednání bylo odročeno a krajský soud vyzval žalovanou stranu, aby předložila další důkazy do patnácti dnů. Žalovaná strana odpověděla 10. listopadu 1997.
23. Jednání o odvolání nařízené na 17. listopadu 1997 muselo být odročeno, protože stěžovatelka se nedostavila a nebylo jasné, zda jí bylo řádně doručeno obeslání. Krajský soud však opět požádal žalovanou stranu, aby předložila další důkazy. Žalovaná strana odpověděla 28. listopadu 1997.
24. Další jednání o odvolání, která byla nařízena na 18. prosince 1997 a 29. ledna 1998, musela být zrušena, protože stěžovatelka se nedostavila a opět nebylo jasné, zda jí bylo řádně zasláno obeslání.
25. Dne 22. dubna 1998 nařídil krajský soud jednání o odvolání na 28. května 1998. Dne 4. května 1998 krajský soud požádal o to, aby obeslání na toto jednání bylo stěžovatelce doručeno policií. Dne 17. května 1998 informovalo policejní oddělení obvodu Košice - Staré město krajský soud, že přes několik pokusů nemohlo zastihnout stěžovatelku v jejím stálém bydlišti.
26. Dne 28. května 1998 se konalo u krajského soudu další jednání o odvolání. Stěžovatelka se jej nezúčastnila. Krajský soud však byl ujištěn, že jí obeslání bylo řádně doručeno náhradním způsobem, tj. že bylo uloženo na příslušné poště a že stěžovatelka o tom byla řádně písemně vyrozuměna na adrese jejího trvalého bydliště. Po tomto jednání, téhož dne, potvrdil krajský soud rozsudek okresního soudu. Krajský soud shledal, že rozsudek okresního soudu je po skutkové i právní stránce správný, a usoudil, že odvolání je nepodložené. Krajský soud se nezabýval žádostí stěžovatelky o souhlas s podáním dovolání. Rozsudek krajského soudu byl zaslán žalované straně 23. července 1998 a stěžovatelce 5. srpna 1998. Nebylo proti němu možné odvolání a po zaslání stranám se stal konečným a závazným.
27. Dne 24. srpna 1998 podala stěžovatelka dovolání, přičemž tvrdila, že okresní soud a krajský soud posoudily důkazy nesprávně a dospěly k chybným závěrům.
28. Dne 14. září 1998 vyzval okresní soud stěžovatelku, aby do deseti dnů jmenovala advokáta, jelikož právní zastoupení je v řízení o dovolání povinné. Téhož dne okresní soud zaslal kopii tohoto dovolání žalované straně a vyzval ji, aby předložila do deseti dnů své připomínky.
29. Jelikož nebylo možné stěžovatelce doručit žádost ze 14. září 1998 běžným způsobem, požádal dne 28. října 1998 okresní soud, aby byla doručena policií. Okresní policejní oddělení informovalo okresní soud dne 9. listopadu 1998, že žádost nebyla doručena, protože stěžovatelka nepobývá ve svém trvalém bydlišti.
30. Mezitím, dne 19. října 1998, předložil advokát stěžovatelky další důvody pro dovolání.
31. Dne 1. prosince 1998 se k okresnímu soudu dostavila advokátka stěžovatelky a potvrdila, že zastupuje stěžovatelku v řízení o jejím dovolání. Dne 10. prosince 1998 postoupil okresní soud spis Nejvyššímu soudu k rozhodnutí o tomto dovolání.
32. Dne 17. prosince 1998 prohlásil Nejvyšší soud stěžovatelčino dovolání za nepřipustné. Na základě ustanovení § 242 odst. 1 občanského soudního řádu posoudil ex officio, zda řízení nevykazovalo procesní vady uvedené v § 237 tohoto zákona. Nejvyšší soud takové vady nenalezl a konstatoval, že dovolání není přípustné ani z žádného z důvodů přípustnosti uvedených v § 238 tohoto zákona. Nejvyšší soud tudíž nezkoumal meritum případu. Rozhodnutí bylo doručeno žalované straně 9. února a stěžovatelčině advokátce 10. února 1990.
33. Relevantní vnitrostátní právo a praxe

35. Část čtvrtá upravuje opravné prostředky. Dovolání je upraveno v hlavě třetí této části.
36. Podle ustanovení § 236 lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.
37. Obecná kritéria přípustnosti, tj. ta, která lze aplikovat jak na rozsudky, tak na usnesení, jsou uvedena v § 237. Ta zahrnují situace:
 38. a) kdy soudy rozhodovaly o záležitosti, která nespadá do jejich jurisdikce;
 39. b) kdy osoba, která jednala jako strana řízení, není oprávněna být stranou soudního řízení;
 40. c) kdy strana řízení nebyla oprávněna jednat v soudním řízení a nebyla řádně zastoupena;
 41. d) kdy soudy rozhodly ve věci, která byla res iudicata nebo která již byla projednávána v jiném řízení (lis pendens);
 42. e) kdy řízení mohlo být zahájeno pouze na základě žaloby a taková žaloba nebyla podána;
 43. f) kdy soudy zabránily straně řízení před nimi jednat;
 44. g) kdy o případu rozhodl vyloučený soudce nebo kdy bylo složení soudu nesprávné.
45. Kromě výše uvedených obecných kritérií přípustnosti se aplikují zvláštní kritéria přípustnosti, jestliže odvolací soud rozhodl formou rozsudku. Ta jsou definována v § 238. Jeho odstavec 1 upravuje dovolání, když odvolací soud zrušil rozsudek soudu první instance. Podle jeho odst. 2 je možné dovolání také proti rozsudku odvolacího soudu, v němž tento soud nevyhověl závaznému právnímu názoru vyjádřenému dříve ve stejné věci kasačním soudem. Podle odst. 3 písm. a) je dovolání přípustné rovněž proti rozsudku odvolacího soudu, v němž se potvrzuje rozsudek soudu první instance a současně rozhodne, že takové dovolání je přípustné, protože se případ týká otázky zvláštního právního významu. Konečně, podle odst. 3 písm. b), je dovolání rovněž přípustné proti druhému rozsudku odvolacího soudu, kterým se potvrzuje druhý rozsudek soudu první instance, jestliže ve druhém kole soud první instance rozhodl odlišně než ve svém prvním rozsudku (který byl zrušen prvním rozsudkem odvolacího soudu), protože byl vázán právním názorem vyjádřeným odvolacím soudem v jeho prvním rozsudku. Toto pravidlo platí rovněž pro třetí, případně pro další rozsudky odvolacího soudu.
46. Podle § 241 odst. 1 musí být osoba, která podala dovolání, právně zastoupena.
47. V souladu s § 242 odst. 1 je posouzení dovolání kasačním soudem v principu omezeno na důvody dovolání předložené dovolatelem. S výjimkou vad uvedených v § 237 a vad, které měly za následek nesprávné rozhodnutí o meritu věci, kasační soud nepřezkoumává ex officio žádné procesní vady, které nebyly napadené dovolatelem.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku § 1 Úmluvy
2. Stěžovatelka si stěžovala, že délka řízení byla neslučitelná s požadavkem „přiměřené lhůty“, stanoveným v článku 6 § 1 Úmluvy, který zní takto:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla ... v přiměřené lhůtě projednána ... soudem ...“

42. Vláda akceptovala, že stížnost není zjevně nepodložená. Tvrdila však, že posuzované období nezahrnuje řízení o stěžovatelčině dovolání. Vláda poukázala na to, že v případě stěžovatelky nebylo dovolání dosažitelné. To bylo vyjádřeno v nálezu Nejvyššího soudu v jeho rozhodnutí o nepřípustnosti ze dne 17. prosince 1998. Vláda dospěla k závěru, že řízení o tomto opravném prostředku nelze pokládat za zahrnující „rozhodování o občanských právech a závazcích“ stěžovatelky. Proto by toto řízení nemělo požívat zmíněné ochrany podle tohoto článku.
43. Stěžovatelka svou stížnost zopakovala.
44. Pokud jde o období, které je třeba vzít v úvahu, Soud poznamenává, že mezi stranami nebylo sporu o tom, že toto období započalo 24. dubna 1993, kdy stěžovatelka podala svou žalobu. Soud nevidí důvod, proč by měl dospět k jinému závěru.
45. Pokud jde o konec posuzovaného období a o výše uvedený argument žalované Vlády, Soud připomíná, že aby byl článek 6 § 1 ve své „civilní“ části aplikovatelný, musí zde existovat spor o

právo, o němž lze říci, alespoň s diskutabilním odůvodněním, že je uznávané podle vnitrostátního práva. Spor musí být opravdový a závažný. Může se týkat nejen aktuální existence práva, nýbrž také jeho rozsahu a způsobu jeho výkonu. Navíc, výsledek řízení musí být přímo rozhodující pro dané občanské právo (viz *Frydlender v. Francie /GC/*, č.30979/96, § 27, ECHR 2000-VII)

46. V daném případě nebylo sporu o tom, že dané řízení spadalo jako takové pod rozsah článku 6 Úmluvy. Argument Vlády se týká pouze stěžovatelčina dovolání v tomto řízení. Soud poznamenává, že občanský soudní řád ve své části čtvrté hlavě třetí upravuje tento opravný prostředek. Stěžovatelka jej podala v kontextu s nepochybně závažným sporem ohledně její výpovědi ze zaměstnání. U tohoto dovolání Nejvyšší soud zkoumal, na základě § 242 odst. 1 občanského soudního řádu a ex officio, zda řízení nemělo procesní vady stanovené v § 237 tohoto zákona. Poté, co posoudil argumenty předložené stěžovatelkou, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání není přípustné ze žádného ze zbývajících důvodů přípustnosti. Kdyby však byl Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným, byl by případ posoudil co do merita věci. Výsledek takového posouzení by měl nepochybně přímý účinek na právo vyžadované stěžovatelkou. Skutečnost, že Nejvyšší soud shledal, že zákonné podmínky pro jeho projednání merita věci v daném případě nebyly splněny, nebrání Soudu, aby posoudil též délku řízení před dovolacím soudem. Argument Vlády nelze tudíž přijmout.
47. Soud tudíž konstatuje, že posuzované období skončilo 17. prosince 1998. Trvalo tudíž 5 let, 7 měsíců a 23 dní.
48. Přípustnost
49. Soud poznamenává, že tato část stížnosti není zjevně nepodložená ve smyslu článku 35 § 3 Úmluvy. Dále Soud poznamenává, že stížnost není nepřípustná ze žádných jiných důvodů. Proto musí být prohlášena za přípustnou.
50. Meritum věci
51. Vláda uvedla, že případ se nevyznačoval zvláštní faktickou, procesní či právní složitostí, která by opravňovala k přílišné délce řízení. Vláda rovněž akceptovala, že okresní soud byl nečinný mezi 18. říjnem 1993 a 14. prosincem 1994 a krajský soud mezi 2. dubnem 1996 a 1. říjnem 1997.
52. Vláda však tvrdila, že některé průtahy v řízení byly rovněž zapříčiněny stranami. Zejména pak s ohledem na to, že se strany nedostavily k některým jednáním, musela být tato jednání odročena. Dále pak Vláda poukázala na to, že vyvstaly potíže s doručováním úřední pošty stěžovatelce.
53. Závěrem Vláda vyjádřila politování, že stěžovatelka odmítla její návrh na urovnání záležitosti.
54. Stěžovatelka uvedla, že má několik míst pobytu a že často cestuje z jednoho na druhé. Nemohla se zúčastnit jednání o jejím odvolání v prosinci 1997 a v lednu a v květnu 1998, protože ve skutečnosti k nim nikdy neobdržela žádné obeslání. Pokud poštovní služba zanechala v její schránce nějaká vyrozumění, je možné, že je převzala nějaká neoprávněná osoba, protože stěžovatelka nikdy žádná nenalezla.
55. Soud připomíná, že přiměřenost délky řízení je třeba posuzovat ve světle okolností případu a s odkazem na kritéria stanovená v jeho judikatuře, zejména na složitost případu, chování stěžovatelky a příslušných orgánů a na to, o co se stěžovatelce ve sporu jednalo (viz, mimo jiné, výše citovaný případ *Frydlender*, § 43).
56. Soud má za to, že tak, jak to uznala Vláda, o případu nebylo obzvláště obtížné rozhodnout.
57. Pokud jde o chování stěžovatelky, Soud poznamenává, že se nezúčastnila jednání konaných u okresního soudu dne 12. ledna a 23. listopadu 1995 a jednání konaných/nařízených u krajského soudu 17. listopadu a 18. prosince 1997 a 29. ledna a 28. května 1998. Soud poznamenává, že podle policejních zpráv ze 17. května a 9. listopadu 1998 nebylo možné nalézt stěžovatelku v místě jejího úředního trvalého pobytu. Pokud jde o argument stěžovatelky, že měla několik míst pobytu, mezi nimiž často cestovala, Soud konstatuje, že stěžovatelka nejmenovala žádného zástupce, který by měl přebírat úřední oznámení, ani

neučinila žádná jiná opatření, aby usnadnila komunikaci se soudy.

58. Pokud jde o jednání orgánů, Soud poznamenává, že případ byl projednáván na třech úrovních jurisdikce. Jak již akceptovala Vláda, soud první instance neučinil žádné procesní úkony od října 1993 do ledna 1995 (1 rok a asi 2 měsíce). Poté konal čtyři jednání (2. února, 8. června, 28. září a 23. listopadu 1995) a další dvě jednání (12. ledna a 23. března 1995) musela být odročena pro nepřítomnost stěžovatelky a svědka. Mezi jednáním konaným 8. června 1995 a následujícím jednáním konaným dne 28. září 1995 uplynuly 3 měsíce a 20 dní bez procesních úkonů na straně okresního soudu.
59. Poté co byl spis postoupen krajskému soudu v dubnu 1996 k rozhodnutí o odvolání, zůstal tento soud nečinný do října 1997 (1 rok a asi 6 měsíců). Potom se u krajského soudu konala dvě jednání (30. října 1997 a 28. května 1998) a další tři (17. listopadu a 18. prosince 1997 a 29. ledna 1998) musela být odročena kvůli problémům s obesláním stěžovatelky.
60. S ohledem na to, že případ stěžovatelky se týkal jejího zaměstnání jako zdroje jejího příjmu, Soud se domnívá, že její situace a to, o co jí v řízení šlo, vyžadovalo zvláštní urychlení.
61. I když sama stěžovatelka se do určité míry podílela na celkové délce řízení, výše uvedené úvahy a zejména důležitost předmětu řízení pro stěžovatelku postačují k tomu, aby Soud učinil závěr, že případ nebyl projednán v přiměřené lhůtě. Proto byl článek 6 § 1 Úmluvy porušen.
62. Aplikace článku 41 Úmluvy
63. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přiznává Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

1. Škoda
2. Pokud jde o finanční škodu, stěžovatelka požadovala 970 157 slovenských korun (SKK) jako náhradu ušlé mzdy v důsledku její výpovědi. Stěžovatelka rovněž požadovala zvýšení jejího starobního důchodu o částku cca 1500 SKK měsíčně jako náhradu ztráty na důchodu způsobené její výpovědí a následnou ztrátou mzdy. Bez kvantifikace požadovala stěžovatelka též náhradu morální újmy. Stěžovatelka tvrdila, že jí bylo zabráněno vykonávat kvalifikovanou práci v jejím oboru, takže trpěla depresemi, které vedly ke zhoršení jejího zdraví.
3. Vláda požádala Soud, aby zamítl stěžovatelčin požadavek, pokud jde o finanční škodu. Poukázala na to, že vnitrostátní soudy shledaly výpověď zákonnou a že stěžovatelčina stížnost na nespravedlnost řízení před nimi byla zamítnuta jako zjevně nepodložená. Vláda závěrem prohlásila, že neexistuje příčinná souvislost mezi morální újmou, o níž stěžovatelka tvrdila, že ji utrpěla, a napadenou délkou řízení.
4. Soud nenachází žádnou příčinnou souvislost mezi nalezeným porušením a uváděnou finanční škodou; proto tento požadavek zamítá. Naproti tomu Soud přiznává stěžovatelce na základě ekvity částku 2500 EURO jako náhradu morální újmy.
5. Úroky z prodlení
6. Soud pokládá za vhodné, aby úroky z prodlení vycházely z marginální úrokové míry pro půjčky Evropské centrální banky, k níž by měly být připočteny tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. Potvrzuje zbývající část stížnosti za přípustnou;
2. Potvrzuje, že byl porušen článek 6 § 1 Úmluvy;
3. Potvrzuje,

(a) že žalovaný stát je povinen zaplatit stěžovatelce do tří měsíců ode dne, kdy se rozsudek stane konečným podle článku 44 § 2 Úmluvy, 2500 EURO (dva tisíce pět set euro), které budou převedeny na slovenské koruny kursem aplikovatelným ke dni urovnání, jako náhradu morální újmy, plus

jakoukoliv daň, která může být splatná;

(b) že po uplynutí výše uvedených tří měsíců až do urovnání budou během doby prodlení splatné prosté úroky z výše uvedené částky ve výši rovnající se marginální úrokové míře pro půjčky Evropské centrální banky plus tři procentní body;

4. Zamítá zbývající část stěžovatelčiných požadavků na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a vyhlášeno písemně dne 13. července 2004 v souladu s ustanovením 77 § 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

Michael O'BOYLE

tajemník sekce

Nicolas BRATZA

předseda